

ધોરણ : 10 ગુજરાતી

પાઠ : 13

વતનથી વિદાય થતાં

સ્વાધ્યાય

પ્રશ્ન : 1 નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી ખરા (✓) ની નિશાની કરો.

(1) કવિને શાની ભ્રમણા થાય છે ?

(ક) બે હાથ ઊંચા કરી બોલાવતી માતાની

(ખ) શહેરની ગીચ વસ્તીની

(ગ) પોતાની પત્નીની

(ઘ) પુત્રની

(2) વતનથી વિદાય થતાં કવિ અનુભવે છે....

(ક) શહેરી દુનિયાની મજા મસ્તી

(ખ) ઉલ્લાસ અને આનંદ

(ગ) વતન પ્રત્યેનો તિરસ્કાર

(ઘ) વતન માટેનો તલસાટ

પ્રશ્ન : 2 નીચેના પ્રશ્નોનો એક વાક્યમાં ઉત્તર આપો.

(1) વતનથી વિદાય થતાં કવિ શેનાથી દૂર થઈ રહ્યા છે ?

➤ વતનથી વિદાય થતાં કવિ ધર, સ્નેહીજનો, ડુંગર, નદી,
કોતરો, ખેતર વગેરેથી દૂર રહ્યા છે.

પ્રશ્ન : ૩ નીચેના પ્રશ્નોના બે-ત્રણ વાક્યોમાં ઉત્તર આપો.

(1) કવિના પગ આગળ જવા માંડ માંડ ઉપડે છે કારણ કે...

➤ કવિના પગ આગળ જવા માંડ માંડ ઉપડે છે, કારણ કે વર્ષો સુધી જે વતનમાં રહ્યા તે વતનનું વન, વતનના માણસો, ત્યાનાં ડુંગર, નદી, કોતરો, ખેતર વગેરેની તેમને માયા છે.

વતનના પરિવેશને તેઓ ભૂલી શકતા નથી. તેની યાદો તેમના
હૈયામાં વસી છે. તેમ છતાં વતન છોડવાનું છે એટલે ઘર બંધ
કરીને પોતાના નિશ્ચિત સ્થાને જવા પગ ઉપડે છે, પણ પગ સાથ
નથી આપતા.

પ્રશ્ન : 4 નીચેના પ્રશ્નનો સાત-આઠ લીટીમાં જવાબ આપો.

(1) વતનથી વિદાય થતાં કવિની વેદના તમારા શબ્દોમાં વર્ણવો.

➤ વતનથી વિદાય થતાં કવિ વન, જન, ડુંગર, નદી, વતનની કોતરો, ખેતર વગેરેને આંખોથી વારંવાર મન ભરીને જોઈ લે છે. ઘરને બંધ કરી દે છે. ઢોરને પણ પોતાની કોઢારની મમતા હોય છે તો કવિને પોતાના વતનની કેમ ન હોય !

વતન છોડી આગળ જવા પગ ઉપાડે છે, પણ પગ જાણે સાથ દેતા
નથી. મહામહેનતે આગળ વધે છે ત્યાં રસ્તામાં વૃક્ષની કાંટાળી ડાળી
આડી આવે છે તેમ છતાં જવાનું તો છે જ. એટલે કવિ કહે છે, ચાલો
જીવ. વહી ગયેલો સમય પાછો આવવાનો નથી. ઉપરવાસ જવાનું જ
છે એટલે આંખનાં આંસુને લૂછી નાખો. વીતી ગયેલા દિવસોની
યાદનો ભારો માથે લઈ ગુલામની જેમ આગળ

જુઓ આ ફૂતરો પણ વતનની સીમ સુધી જ સાથ આપશે.

ત્યાં તેમને આભાસ થાય છે કે દૂર જાણે રિસાળ બાળકને, બે હાથ

ઊંચા કરીને, તેમની બા તેમને બોલવાતી હતી.

(2) કાવ્યપંક્તિ સમજાવો.

“આધે ખેતર જોઉં બે કર કરી ઊંચા મને વારતી –

એ મારી ભ્રમણા ? રિસાળ શિશુને બોલાવતી બા હતી !!”

- સોનેટની આ છેલ્લી બે પંક્તિમાં કવિએ વતનથી વિદાય લેતા કાવ્યનાયકના મનોભાવને સ-રસ તેમજ માર્મિક વળાંક આપ્યો છે. વતનની યાદમાં તડપતા કવિ(કાવ્યનાયક)ને વતન છોડવું

ગમતું નથી. તેમ છતાં મજબૂરીથી છોડે છે ત્યારે છેલ્લી વાર તેઓ દૂરના ખેતર તરફ જુએ છે. ત્યાં બે હાથ ઊંચા કરી બા તેમને જતાં અટકાવતી દેખાય છે. કવિને થાય છે કે એ મારી ભ્રમણા તો નથી? એમને આભાસ થાય છે કે જાણે પોતે કોઈ રિસાળ બાળક હોય ને મા બે હાથ ઊંચા કરી બોલવાથી ન હોય ! બાળપણની મા સાથેની કોઈ સ્મૃતિએ આજે એમના મનને જકડી લીધું હતું. પંક્તિના આ અંતિમ શબ્દો કવિની કરુણાજનક વિવશ પરિસ્થિતિના ઘોતક છે.

Thanks

For watching